

ДЕБЪРСКИ ЛАСЪ

ОРГАНЪ НА ДЕБЪРСКА ПРОСВЕТИТЕЛНА ДРУЖБА.

— ИЗДАВА СЪБИТИЕНО —

Годишна абонация за прѣдплата:
 За членове на дружба и клоновѣ ѳ . . . . . 4 лева.
 За нечленове на дружба . . . . . 5 лева.
 За странство . . . . . 8 лева.

Урежда

Редакционенъ Комитетъ.

Вѣщано за вѣстника за изпраща до редакцията въ
 Поща № 24, 10 левъ.

— Обявление се приематъ на измѣни условия.

Къмъ абонатитѣ ни.

Молимъ заградничитѣ ни абонати, които кореспондиратъ съ г. Турне Костовъ, да ни внесатъ абонаментъ на вѣстника за цѣлата година чрезъ него.

Умоляватъ се настоятелно вѣсничитѣ абонати въ България, въ странство и въ столицата да пообръватъ и внесатъ абонамента на вѣстника направо въ Редакцията или у касиера на Редакционния комитетъ г. Михаил Петровъ, площадъ „св. Круелъ“ № 9. На вѣси отъ абонатитѣ, които въ продължение на единъ мѣсечъ не внесатъ абонамента, ще бѣдемъ принудени съвъръ срокъ да спремъ изпращането на вѣстника.

Строго сме рѣшили занарѣтъ, што да не прашае вѣстника ни пожалитѣ да станатъ абонати, ако не прѣдплатятъ абонамента за цѣла година.

Изяваме за знание на абонатитѣ ни въ столицата, че е натворенъ г-нъ Димитрие Поповъ, който издава вѣстникъ „Дружбата ни“ да събира абонаментитѣ на вѣстника въ София и ги молеме да иматъ пълно доверѣне въ него и бѣжатъ тѣй добри да ни платятъ абонамента за цѣлата година.

Статии и дописки неписани чисто и отчетливо и то само на едината страница на листа и непечатани направо въ Редакцията нѣма да се помъщаватъ занарѣтъ въ вѣстника.

ОТЪ РЕДАКЦИЯТА.

Армена Т. Попова

Погледъ къмъ построеното ново училище въ Дебъръ.

I.

Отъ изкаждо време насамъ, почти отъ самото появяване на „Дебърски Ласъ“, съ особено внимание сагледа грегорианото възрасто около построеното на едно ново училище въ гр. Дебъръ, саляма и припиривихъ, които се поаятъ между „Доб. ласъ“ и г. Дрисианъ.

Како изкаждогащъ ученикъ въ дебърското училище, което ми е придало единъ отлогитъ аспектъ образование, азъ не мога да не се интересувамъ отъ този въпросъ, още по-малко, че нуката отъ едно ново и модерно училище въ Дебъръ е единъ въпросъ отъ живота стойностъ. Поради това и азъ рѣшихъ да се произнеса по този въпросъ. Въпросътъ около построената на едно ново училище въ Дебъръ е толкова старъ, колкото е старо и училищното дѣло тукъ. Поради изключителнитѣ условия, обаче, въ които е бѣло поставенъ нашия край, пъкъ до изкаждъ и поради липса на повнѣ инициативата и истинско-характернитѣ личности, всепѣло прѣдседани на културно-просвѣтна дѣлностъ — тази идея и до днесъ не можѣ да бѣде реализирана. И нѣка прибавъ още въ изваденото си: та е приведена вече казва, рѣдено явление, но въ реалността, не една съвършено неуспѣшна пѣкъ. Ше нова прѣлка всичко съ мѣсто, което е избрано за новото училище. Каквото и да се говори, каквото и прѣчки да се посякуватъ отъ комитята, които рѣководятъ тази работа, азъ не мога да не потвърдя, че мѣстото е най-неподходящо. Само този, който не гледа дълбочино за този въпросъ

росъ и който не цѣпи правително културното за българшията значение на едно модерно ново училище, само то може да бѣде стрѣсанъ отъ аргументъ и неудобства. Говори се, че подготовителнитѣ работни за училището били привършени, че били направени постѣлки за извадене рехуксанитѣ и пр. и пр. Каквото не и да има направено, обаче, колкото и дебърскитѣ граждани да некатъ по-скорошното издигане на единъ, споредъ мене непростима грѣхка ще стане, ако, вѣстѣто едно малко още протрѣгне въ мѣстото, до негово принасъ съзидане съ замѣненото, което трѣба да има училището, се издигне едно невловесто, чинѣто авторѣ, не сагажъ много време ще бѣдатъ обвинявани като неспособни за творчество башѣ. Не мога да избѣгна тукъ остроитѣ изрази, защото викажѣ какъ една толкова некажована идея, която е избѣгана на културно-просвѣтното чувство на дебрашана, се оксѣлила отъ една митрополитска бирѣшня и отъ извадени си прѣчки, които са въ свѣтлинѣ нѣшо сѣриозно онова, шо трѣба да прѣдставява училището, я сагажѣватѣлѣ стрѣбѣ подкрѣпата, които, въ случаи на нужда, може да му дала българскитѣ елементъ въ Дебъръ. Вавитѣтѣ, какѣто бѣха дѣла съзидането си за построена на училището не само то, че отъ такъ построеното училище, могло да се гледа въ глѣнитѣ харекатѣ, едно, че вѣстѣтѣ не бѣха оказали да уважатъ този мѣл прѣстѣтъ. Принамятъ, че Дебъръ и до днесъ единственъ е поставенъ подъ изключителнитѣ условия: безмалкото не така лесно може да се прѣмахне въ единъ елементъ, като дебърскитѣ табачни, чинѣто битѣ и образуванѣ въ отношѣна на културата, правлата и свобода. Но е ли тази прѣчка въ състояние да побрѣна на дебрашнитѣ да отложатъ за нѣколко време построената на училището? Какъ мислите е по-добъръ, да се прибрѣа, а се и изкара едно невловесто, или да се покая, че да се реализира идеята си подобаваша ти величана? А азъ мисля, че не сагажъ много време и грижа не е вѣстѣтѣ, което сега некажѣ несамостоятелни се поставя на онова явлѣние на културата и модернирнѣшето, което иде отъ Скопие и Битола. Произраваѣното, което „Доб. вѣстѣтѣ“ очекаватѣло не окуража достиганитѣ безмалкѣ.

Нека въ това отношение вземемъ за приравнѣ Охридъ. Ниша охранявани се не бориха съ прѣчки за построена на едно ново училище? И нѣка тѣ поряди прѣчнитѣ, шо срѣщатѣ, трѣбѣше да забутатъ училището си нѣкаждъ нѣтъ глѣнитѣ комета на Охридъ. Не, тѣ въздѣгнаха едно училище, което стои като цѣрка дѣлаема надъ амфитеатрната Охридъ, дѣлаема, чинѣто бѣлѣсъ се видѣла и отъ „Св. Наумъ“, и отъ Попраченъ и отъ Струга. И азъ мисля, че Охридъ некажѣ, нѣпѣлаво стѣновиса гораши и изпоражѣно духъ на охраняването. Нека, обаче се признае: дебрашна нѣма изкажѣванѣ борескитѣ духъ. Благодарение на обесогатѣнето, че дебърското учителство не е прѣдставлявало една компактна ушѣвна и морална сила, и че вслѣствие на това учителството е нѣпѣлаво аргитѣ, дебърското гражданство е останало една

бездушна маса, единъ корабъ безъ коридѣо. И сега тамъ, нѣпѣлаво, нѣпѣлаво се вида, че дѣо за прѣмахване прѣчнитѣ онова построената на училището на единъ нѣпѣлаво мѣсто, ише се прѣдложи, че нѣпѣлаво сѣриозно се е, ако в прѣнависѣството се прѣдстави едно рѣсно изваде, или позоване, или заварѣние училищата и черевитѣ, съ прѣстѣти до султана, младогурската комитетъ и пр. Винаги българина въ Македония се е борилъ така и винаги турскитѣ вѣстѣтѣ, прѣлажъ страха на ослобаденѣ, как се срѣснало, мѣсто, ише се прѣдложи, че дебърското учителство е, което трѣбѣше да има една права и изкажѣваѣна насока на въпросъ око̀ло новото училище, мъжѣшо по крипи пакѣтна, незабѣлавано да се добѣра къкъ цѣлата.

Проезе, дебърското ново училище трѣба да бѣде на отворено живо мѣсто и мѣсто срѣмно мѣтанѣе, е сѣтанѣи прѣектѣ да се извадени, макаръ и съ рѣсно и изваденѣ, което трѣбѣше да има една права и изкажѣваѣна насока на въпросъ око̀ло новото училище, мъжѣшо по крипи пакѣтна, незабѣлавано да се добѣра къкъ цѣлата.

Има заедѣно съ това и други причини, които диктуватъ отлагане построената. Чуватѣ, че плана на построената бѣла изработѣно отъ г. Ф. Чоковъ, прѣдѣлаѣтелъ на комитѣта, които извадени работѣна трѣба да бѣде построено или на мѣстѣто на сѣсанѣта митрополи, или на изтѣло отъ черковната южна къщѣ, сирѣ покъ гроубѣта. Има заедѣно съ това и други причини, които диктуватъ отлагане построената. Чуватѣ, че плана на построената бѣла изработѣно отъ г. Ф. Чоковъ, прѣдѣлаѣтелъ на комитѣта, които извадени работѣна трѣба да бѣде построено или на мѣстѣто на сѣсанѣта митрополи, или на изтѣло отъ черковната южна къщѣ, сирѣ покъ гроубѣта. Има заедѣно съ това и други причини, които диктуватъ отлагане построената. Чуватѣ, че плана на построената бѣла изработѣно отъ г. Ф. Чоковъ, прѣдѣлаѣтелъ на комитѣта, които извадени работѣна трѣба да бѣде построено или на мѣстѣто на сѣсанѣта митрополи, или на изтѣло отъ черковната южна къщѣ, сирѣ покъ гроубѣта. Има заедѣно съ това и други причини, които диктуватъ отлагане построената. Чуватѣ, че плана на построената бѣла изработѣно отъ г. Ф. Чоковъ, прѣдѣлаѣтелъ на комитѣта, които извадени работѣна трѣба да бѣде построено или на мѣстѣто на сѣсанѣта митрополи, или на изтѣло отъ черковната южна къщѣ, сирѣ покъ гроубѣта. Има заедѣно съ това и други причини, които диктуватъ отлагане построената. Чуватѣ, че плана на построената бѣла изработѣно отъ г. Ф. Чоковъ, прѣдѣлаѣтелъ на комитѣта, които извадени работѣна трѣба да бѣде построено или на мѣстѣто на сѣсанѣта митрополи, или на изтѣло отъ черковната южна къщѣ, сирѣ покъ гроубѣта. Има заедѣно съ това и други причини, които диктуватъ отлагане построената. Чуватѣ, че плана на построената бѣла изработѣно отъ г. Ф. Чоковъ, прѣдѣлаѣтелъ на комитѣта, които извадени работѣна трѣба да бѣде построено или на мѣстѣто на сѣсанѣта митрополи, или на изтѣло отъ черковната южна къщѣ, сирѣ покъ гроубѣта. Има заедѣно съ това и други причини, които диктуватъ отлагане построената. Чуватѣ, че плана на построената бѣла изработѣно отъ г. Ф. Чоковъ, прѣдѣлаѣтелъ на комитѣта, които извадени работѣна трѣба да бѣде построено или на мѣстѣто на сѣсанѣта митрополи, или на изтѣло отъ черковната южна къщѣ, сирѣ покъ гроубѣта.

Варна, 15. VIII. 1909 г.

(Сѣтанъ).

ДЕБЪРСКИ ЛИСТ

ОРГАНЪ НА ДЕБЪРСКАТА ПРОСВЕТИТЕЛНА ДРУЖБА.

— ИЗЛИЗА СЕДМИЧНО. —

Годишен абонамент въ предаване:	
За членове на дружба и членостра:	4 лева.
За нечленове на дружба:	5 лева.
За странство:	8 лева.

Урежда

Всичко за вистинка се изпраща до редакцията му

Пощата: «Св. Никола» № 24, 11 стая.

Обявления се печатат на измисли условно.

Редакционенъ Комитетъ.

Август Т. Полякъ

Погледъ къмъ построяването ново училище въ Дебъръ.

II.

Другъ не по-малко важенъ въпросъ около новото училище въ гр. Дебъръ въпросъ по който искамъ да се прояснее и азъ, е тоя: трябва ли прекрояването училище да отомаря на условията, които би се изисквали отъ едно петокласно училище, или пъкъ достатъчно е то да задолжава нуждитъ на трето-класно. Докогато зная, училището е прекроява за трето-класно. Това и трета и втора грѣшка въ този проектъ, грѣшка, която спори много рѣшено за аксодствението, което съпрострада работата около това училище. И възвраща на това г. Дримски въ една своя статия надалго говори, какво въ Дебъръ, поради липсата на достатъчно число ученици, едла някъво би могло да се поддържа петъ класъ. А липсата на ученици г. Дримски обявися съ итъвакия си неувереностъ на дебрѣнана. Това обяснение на г. Дримски не много учиво, още по-малко, че това се говори отъ единъ учител въ Дебъръ, растъналъ и живялъ при една много условия, отъ които най-много се е спазвало училищното дѣло въ Дебъръ. И внушния тѣзи релове силе да се приложатъ, че познана тия условия. Първото отъ тѣхъ е изключителниятъ режимъ, под който се е намразилъ Дебъръ и окарма му. Дебрѣнана никога не е отбѣгвалъ отъ образование. Напротивъ той вѣсково е билъ възприемчивъ за култура. У него сѣ запазилъ най-добъръ типичнитъ славянски черти, такъ и вѣншованото чувство, но дебрѣнана и поддържа въ себе си, до голѣма степенъ го е осѣбявало, за да бѣде той достатъчно уменоловливъ. Въ това отношение селенята отъ Битолско, или Охридско не може да се сравни нито най-малко съ дебрѣнана, макаръ че първѣнтъ двама сѣ жиятѣли и живѣятъ въ по-благоприятни условия. Дебрѣнана, поради слабо развитото земедѣлие въ ролния си край, е билъ, всюгва въ сношение съ вѣншованата културна сѣбѣ и това е умдало неговото умелоловие и неговата възприемчивостъ. Но могатъ ли е той свободно да се учи въ Дебъръ, имало ли е благоприятни условия дебрѣнски селенята да праща своитѣ дѣца на учение въ Дебъръ? — Не. Внушния тѣзи релове помия много добръ, какво всюко търпѣние е ималъ, докато изтре вучението си въ Дебъръ. Не е минавало дѣнь, когато той, минаващъ по улицитъ къмъ училището, да не е изпадалъ по нѣкой пинаръ, или да не е билъ пренаен отъ арванутѣ да зная прѣвни и помачи по дуринѣт. При тия условия учението въ Дебъръ е било една голѣма тежкостъ не само за селенята, но и за гражданята.

Друго едно условие, което тожко е спазвало напълнѣва на учебното дѣло въ Дебъръ и което тожко азъ се е отразявало върху численостята на учениците въ Дебъръ е адпаста на авторитетѣ на Дебрѣското училище. Нека това се не види чудно. Благодарение на обстоятелството, че екартия не се е налагала въ Дебъръ, дебрѣнскѣтѣ общинари, или епархиалци, била по лични ролнински връзки, било по друго, винаги сѣ изваждали въ Дебрѣското училище за учители свои съграждани, били тѣ изучени и недоучени, били пъкъ яви неспособности. А единъзъ училищното тѣло монополярвало отъ Дебрѣнана, твърдѣло се е промъквакъ тѣвъ чуделестенъ учителъ и ако тѣсъкъ се е промъкъвало, бивалъ е изгонванъ не сѣкъдъ друго врѣме. Отъ дълги години дебрѣнското училище не е напълняло инквиститъ. Никитѣ нито условия, раждатъ се малки интелигентни сили, добри педагози, вредя

извъ градовѣтъ учительски персоналъ се подобрава — само Дебъръ не е нарушава своитѣ традиции и застава въ училищнитѣ си дѣла. А вистини е послонствата, че никой не може да бѣже прокуръ въ своето мѣсто. Дори и ако е попадала нѣкъво добра учебна сила въ дебрѣнското училище, които да е било ромба на саниа Дебъръ, неговата длжностъ се е разбивала въ провината истина, тъй рѣшениво образувана въ горнитѣ послонства. По тия причини учительското тѣло въ Дебъръ не само че не е могло да упражня своето положително влияние тамъ, а напротивъ се изгубило и приспособявало въ скѣпствующитѣ условия като е изгубило всѣкъва върѣ въ своата морална сила. И до днѣ днешенъ училищнитѣ работи тамъ вървѣтъ по единъ шаблононъ, който не вѣдѣва доврѣе у никогъ; и до днѣ днешенъ учительско тѣло Дебъръ нѣма авторитета, защото тѣсто въ мѣста, а не навъ неск.

При тия условия мислямо ли е било дебрѣнското училище да има много поклонници? А ако това не е било мислямо досега, нима ние трябва да гледаме съ песимизма и къмъ бъдащето и нима комитята по построяването новото училище трябва да бѣже обладава отъ иррауубжененото, че поради липсата на ученици въ Дебъръ, вѣншованото е погасило своето влияние върху сѣбѣ и сѣтепеното на врѣмето. Мислямо се условия, мѣнтъ се и праши. Казахъ и по-рано, че стария и тиранически Дебъръ се остане спомѣненъ и не се видимъ, струва ми се, въ едно недалече бъдаще, какъ дебрѣнското училище по силата на условията ще изпълнява функциитѣ на окармако, ако и то да се сѣта за общинско. Впрочемъ тѣзи въпросъ не е отъ голѣма важностъ, защото образоването въ Македония е свободно, както и въ България. А понеже Дебъръ, който окармажктъ грѣль, концентрира въ себе си една грамадна околностъ, на мѣста доса гѣтоснаселена съ българи, при единъ носенъ политически животъ, по индукция ще концентрира въ себе си и училищната сила. При по-носенъ животъ, при прокарването добри шоста, Дебъръ ще свърже яко економически своя окармако. Ше се развѣятъ нормални економически условия и ще бѣже много, какво ще се срѣватъ и Дрмишково и Жупаница и Раменца, вѣсково както бѣ досега, да не се позоваватъ помежду си. А докатоко и, че економически образованитѣ центрове станатъ такъва и въ политическо и образователно отношение. Ето защо много жакоаеда е сѣтълава комитята по построяване училището, като е сѣла, че за Дебъръ едно трето-класно училище ще е прѣдоставящото. Дори ако не сѣитѣме, ще е сѣла ще пращатъ ученици въ Дебъръ, такъ изкупата, което новото училище да се удостовава за отварянето на петъ класъ, е наложителна. Защото, нека не се забравя, българското население въ Дебъръ че се увеличава. При единъ по-тотъ свободенъ животъ, той ще добие физиономията на своата околностъ. А понеже дебрѣнскитѣ свѣтъкъ брѣон много българи, и понеже българскитѣ елементъ е който нито културата, Дебъръ немозливо ще измѣни физиономията си — български грѣль. Фактътъ, че и сѣга български етмосъ въ Дебъръ има равна гравитационностъ съ албанскитѣ и че рѣско ще намирете адпасте въ Дебъръ, който да не знае български езикъ, като почете отъ беговетъ и свѣтлите се уличнитѣ гамечанета, много ясно подкрѣпва неето твърдение.

Ето, прогъ, при какви съображения, трябва да почне своята работа комитята по построяване новото училище. Когато има да се разрѣши нѣкой въпросъ, той трябва да се разгледатъ съ всичнитѣ неговѣ сълговени и допирания, съ всичнитѣ зависимости. И г. Дримски въ тѣкъсъ учило не би се наеждалъ на идеята за образуване централно училища изъ окармако, вѣсково уредяването едно

солонико и добръ уредено училище въ Дебъръ. Та тукъ просто има противорѣчие. Ако г. Дримски вѣрва, че Дебъръ едлакъ може да дава ученици на поддрѣжане едно трето-класно училище, какъ може да разчита, че ще ги даватъ с. Пареси, с. Луково или с. Ябланица, гадло пролѣтѣто ученицитѣ напуштатъ училищата още съ идването на лѣтнованията, и където не може да има нито най-малки условия за настанване ученицитѣ отъ околнитѣ села!

Сѣкъкъ конечно, промѣе, писано доктѣтъ, отъ всѣкоко чутно и четено по построяване новото дебрѣнско училище, азъ заключавамъ, че работитѣ по него не смървояватъ съ итъвакия си нервозностъ, които не допусна по-широкъ огледъ на условията и бъдащитѣ нужди — нужди, които че бѣжатъ несправено по-широко отъ настоящитѣ. Има фактъ, че комитята, която воля работитѣ, е изрѣвана като несвѣржана, въ мѣнтѣ повее они бие много азъ и мѣ вѣдѣва на мисълтата, че работитѣ около това училище, които се бѣже гадатъ на колективнитѣ материални сили на дебрѣнскѣтѣ сѣ монополизирани.

Запо и какъ? — Това остава за мене неизвѣстно. По всѣта вѣроятностъ итъвакия скрити интереси дриражитъ това настроение, но кон сѣ тѣзи интереси, какви сѣ — това тожко ще остане за мене една загадка.

Варна, 15. VIII. 1909.

НОВИНИ ИЗЪ ДЕБЪРСКО.

Писмо отъ с. Арѣнокъ, Дриминолѣ.

Сърбоманска четѣ въ Дримилово. — Съ убийството на Амвросий сѣрбитѣ постоянно губватъ: въ гр. Дебъръ остава единътъкъ сѣрбоминци. — Боживъ Алексוך (Пелтекъ); въ Лазарово почти на изчезване е сѣрбияма; скѣлото стремление се разбѣгва и въ Дримилово. Това подулѣли брѣчатъ и взиматъ мѣрци. Понеже други срѣства имѣватъ, прибѣгатъ до терора, а не знаятъ, че съ терора именно, упражняванъ въ това врѣме, когато страната ни вече се радва на едно ясно или добро, по конституционно управление, ше си изедатъ голѣмото гавата: въ «улавения за сѣмка се лонитъ». Помучствували нужда сѣрбитѣ брача отъ чѣта въ Дримилово и я образуваътъ. Тѣзи чѣта се движатъ между селата Ябланица, Пискушина и Безево, а прибѣжало е минарала у Новакъ Косковъ въ село Ябланица.

Нека ни удавава мѣрката на сѣрбитѣ, нито ни страхъ. Тѣ се опитатъ съ чѣта да залягатъ сѣрби въ Дримилово и другитѣ, врѣштъ хуритѣ. Дримилово лазоко нѣколко жертви, между които и сѣпенката отъ с. Молдритъ — Михѣлъ, изтеглата отъ вѣншованствата на брачатѣ, окармако селото Дримилово сѣ заднигането на два пѣтѣ дребни добитѣкъ отъ чѣтата ивѣтъ, въ която вѣншваа и вѣншави сѣ сѣрбоко залото арванутѣ, между които и послонства отъ гр. Дебъръ — Салъ Цвѣтъ, въ не станала сѣрбия. Много се глѣватъ брѣчатѣ, ако мислятъ, че ше упашатъ сѣ чѣтата си Дримилово. О, окваниця, ако вѣи не можевте да не сплавите прѣтъ тираниско режимъ на Хамидѣ, нислите ли сега, въ конституционна Турция да сторите това? Дримиловоцѣтъ не се е боялъ отъ вѣншованото подало окармако досега, нѣма да се бои е сега, на и никогъ.

Докогато можевте да узнаевѣ, чѣтата на сѣрбитѣ брача вѣншаа за нѣкъ да оубе българскитѣ свещеникъ въ с. Ябланица, охрѣта Амвросий и Славска К. Бисовъ отъ скѣлото село; Ореста Мурдажовъ отъ с. Луково; Ангали отъ с. Нерѣви; и Андона Йовчѣвъ и Григоръ Кузмавовъ отъ с. Дриминолѣ.